

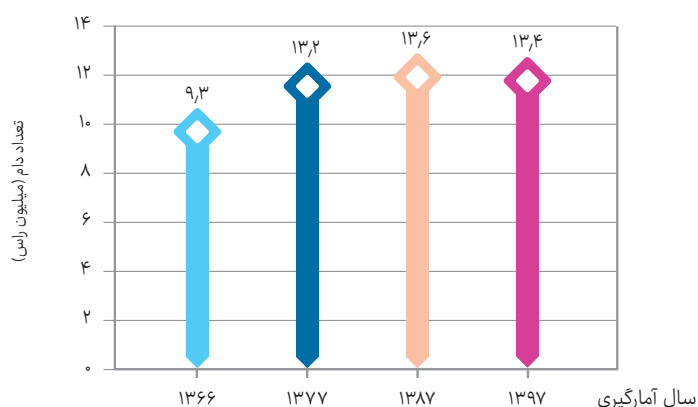

استفاده از پسماندهای نیشکر به عنوان جیره تکمیلی بلوک شده در تغذیه میش‌های گله گوسفند و بز عشایری

موسسه تحقیقات علوم دامی کشور^۱ و مراکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان ایلام^۲
و صفی آباد دزفول^۳

بیان مسئله

عشایر کشور در حدود ۳۰ درصد جمعیت دام سبک کشور را در اختیار دارند. تحقیقات صورت گرفته نشان داده که مراتع حاشیه رود کرخه از نظر کمیت و کیفیت توانایی تامین نیاز انرژی و مواد مغذی گوسفند و بز را ندارند و این گله‌ها در پاییز و زمستان با کمبود مواد مغذی و کاهش وزن زنده روبرو هستند. بروز خشک‌سالی‌های اخیر در کشور و ادامه احتمالی آن در سال‌های آینده به یک چالش مهم در صنعت دامپروری کشور به خصوص نشخوارکنندگان کوچک در سیستم پرورش عشایری وابسته به مرتع تبدیل شده است. تولید علوفه در این شرایط کاهش یافته که این مسئله می‌تواند عملکرد تولیدی و تولیدمثلی دام‌ها و درآمد دامداران را تحت تاثیر قرار دهد. محصولات فرعی به دست آمده از کشاورزی و صنایع غذایی می‌توانند به عنوان منابع تامین انرژی در جیره غذایی دام مورد استفاده قرار گیرند. پیت، باگاس، ملاس و همچنین سرشاخه

شکل ۱- تغییرات تعداد گوسفند عشایر در چهار دهه اخیر

۱. حسین غلامی، علی مصطفی تهرانی، مجتبی زاهدی‌فر، عبدالرضا تیموری، ابوالفضل عباسی، سیما ساورسلفی و محمدحسین بنابازی ۲. هوشنگ جعفری ۳. اسحاق کردنژاد و احمد خیاط

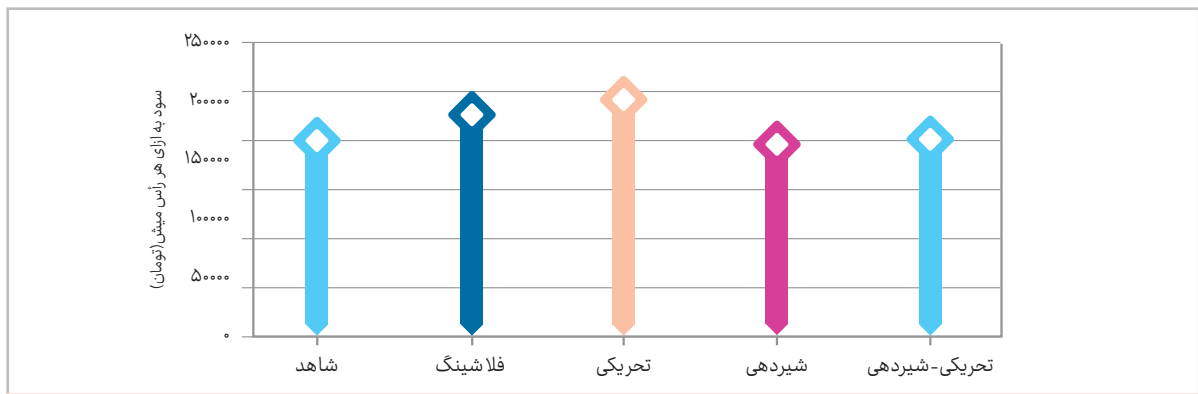
نیشکر از جمله این مواد خوراکی است. مواد فیبری حاصل از نیشکر به علت حجیم بودن قابلیت انتقال به مسافت‌های طولانی را ندارد. ولی می‌توان از مجموع پیت و باگاس و ملاس نیشکر خوراک متراکمی ساخت که امکان نقل و انتقال آن به منطق دوردست مقرون به صرفه باشد.

معرفی دستاورد

پسماندهای نیشکر بخش قابل توجهی از این محصول را در بر می‌گیرد که شامل سر شاخه، پیت و باگاس و ملاس می‌باشد. میزان پیت و باگاس تولید شده در حدود ۱۵ تن در هر هکتار برآورد می‌شود. به منظور استفاده حداکثری از پیت نیشکر در جیره میش‌های داشتی، بررسی‌هایی در استان لرستان و شمال استان خوزستان انجام شد. اثر خوراک تکمیلی بلوک شده (بلوک‌های خوراکی با ابعاد ۴۰×۴۰×۲۰ سانتیمتر) بر پایه محصولات فرعی نیشکر، در مراحل مختلف فیزیولوژیکی (۵ مرحله) دام و اثر آن بر تولید میش‌ها مورد مطالعه قرار گرفت. بلوک‌ها در کارخانه خوراک دام شعبیه اهواز که از کارخانجات وابسته به کشت و صنعت امیرکبیر می‌باشد، ساخته شد. جیره تکمیلی علاوه بر اقلام خوراکی معمول حاوی پیت نیشکر و ملاس بود. نسبت علوفه به کنسانتره در جیره ۲۰ به ۸۰ بود و منبع علوفه‌ای مورد استفاده در بلوک، پیت نیشکر بود. پیت استفاده شده در بلوک محصول فرعی صنایع نیشکر بوده که در تمام فصول سال در منطقه وجود داشته و با هزینه بسیار کم به کاهش قیمت تمام شده بلوک کمک می‌کند. از ملاس نیز به عنوان کربوهیدرات سهل الهضم و نیز چسباننده استفاده شد. نتایج بررسی‌ها نشان داد که جیره مذکور با قیمت ارزان تهیه شده و قابلیت تامین انرژی و مواد مغذی مورد نیاز میش‌ها در مراحل مختلف فیزیولوژیکی را دارد.

فرایند تجاری‌سازی

بررسی تکمیلی شامل اثر جیره مکمل مذکور بر روی ۲۵۰ راس از گله‌های گوسفند و بز عشایر استان لرستان صورت گرفت. نتایج این بررسی‌ها نشان داد که خوراک دهی با استفاده از جیره تهیه شده به شکل بلوک خوراک کامل در جیره فلاشینگ با ۲۲۸۰ هزار ریال و تغذیه تقویتی با ۲۴۲۵ هزار ریال به ازای هر راس میش از سود دهی بهتری نسبت به پرورش میش‌ها طبق روش مرسوم در منطقه برخوردار است. جیره تهیه شده در قالب بلوک خوراکی، باعث افزایش سود دامدار عشایری و کمک به پایداری و حفظ این حرفه خواهد کرد. جامعه هدف تعاونی‌های عشایری در کشور و به خصوص عشایر لرستان و شمال خوزستان می‌باشند که می‌توانند با تهیه و تامین بلوک، با فرمول جیره این پژوهش، به اقتصاد عشایر در این وضعیت خشکسالی و کمبود مواد خوراکی کمک کنند.

شکل ۲- میزان سود سالانه به ازای هر راس میش در مراحل متفاوت فیزیولوژیکی در صورت استفاده از پسماندهای نیشکر

پتانسیل اقتصادی و اثر بخشی

- ۱ افزایش سوددهی به ازای هر راس میش در جیره فلاشینگ: ۲/۳ میلیون ریال
- ۲ افزایش سوددهی به ازای هر راس میش در جیره تقویتی: ۲/۴ میلیون ریال
- ۳ بهبود بهره‌وری از منابع خوراک دام، به ویژه محصول فرعی پیت نیشکر کم ارزش در مقیاس میلیون تن
- ۴ جلوگیری از آلودگی محیط زیست با تبدیل پسماندهای نیشکر به خوراک دام
- ۵ بهبود بازده اقتصادی دام‌های عشایری مصرف کننده خوراک بر اساس فناوری بلوک و پیت نیشکر
- ۶ افزایش سود ناخالص برای سه میلیون رأس میش در گله گوسفندان عشایری: به ارزش ۱۱۸۹ میلیارد ریال